

ÇERÇEVELEME ETİĞİ TARTIŞMALARINDA TEMEL KAVRAMLAR

M. Salih GÜRAN¹

Hüseyin ÖZARSLAN²

ÖZ

Teorik Makale Theoretical Article

¹ Doç. Dr.
Gümüşhane Üniversitesi İletişim
Fakültesi, Gümüşhane, Türkiye

E-Posta
msguran@yahoo.com
ORCID
0000-0002-3357-7231

² Doç. Dr.
Gümüşhane Üniversitesi İletişim
Fakültesi, Gümüşhane, Türkiye

E-Posta
huseyinozarslan@gmail.com
ORCID
0000-0002-2722-152X

Başvuru Tarihi / Received
15.05.2022

Kabul Tarihi / Accepted
26.09.2022

Günümüz medya toplumunda kültürün yeniden üretilmesinde izler kitle çerçeveleri ile medya çerçeveleri tüm taraflarca etkileşimli olarak kullanılan ana metafor kalıplarıdır. Medya çerçeveleri, her türlü iletişim metninde, ama özellikle kitle iletişim araçlarında içeriği paketlemekte kullanılan retorik ve söylem araçları olarak, gerek güçlü ikna etkileri, gerekse toplumsal iletişimde sorumluluk atfetme, sorunu açıklama, çare önerme gibi ahlaki yargılama işlevlerini yerine getirmekte olduğundan, etik uygulama tartışmalarına konu olmaktadır. Çerçeveleme araştırmalarında, çerçeveleme eyleminin etik sorunları bağlamlar ve olaylar örneğinde tartışılırken, çerçevelemenin ahlaki tavır ve yargı belirten işlevleri de yine ayrı örnek olaylar bağlamında incelenmektedir. Ortak kavramsal temelin ötesinde, her iki yaklaşımın sonuçları da ahlakilik tartışmalarına konu olmaktadır.

Çerçeveleme ve etik ilişkilerini ele alan teorik ve kavramsal yaklaşımların, “çerçeveleme sorumluluğu” ve temel iletişim ahlakı temelli bir ortak tartışma paydasında karşılaştırılmaları çerçeveleme teorisinin kavramsal gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle çerçevelemenin ahlaki ve etik sorunlarını farklı bağlamlarda ele almış önemli araştırmaları birlikte inceleyen bir literatür analizi gerekli görülmüştür.

Çalışma sonucunda, yeni medya devrimiyle birlikte, farklı yapısal ilişkilere ve farklı etkileşim dinamiklerine sahip sosyal medya formlarının gelişmesi ve bunların geleneksel medya yapılarıyla girdikleri ilişkiler temelinde hem medya etiği hem de çerçeveleme araştırmalarında farklı boyutların ve konseptlerin ortaya çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çerçeveleme Teorisi, Medya çerçeveleri, Habercilik etiği, İletişim etiği, Sosyal medya.

DISCUSSING THE MORAL AND ETHICAL FUNDAMENTS OF FRAMING

ABSTRACT

Framing Theory defines the linguistic frames that are used in all kinds of communication texts, as discourse units that refer moral and ethical responsibility attributes to social actors. Whether be in mass communication contexts or interpersonal communication contexts, frames are used to define moral and ethical problems and consequences in all kinds of social interaction and also have powerful persuasion effects. The usage of framing itself by all social actors in their respective social-cultural contexts is subject to moral and ethical consideration. Framing exerts a critical function as basic moral and ethical judgements that are used in the social negotiations of the continuous reproduction of culture by the society. In the construction of social identities, frames serve as the main metaphor patterns used by all parties.

Various research on ethical problems of framing has been conducted as cases and using framing for the moral mapping of social-political interactions has also been studied on contexts. Both the ethical problems of framing and also the usage of framing as moralist communication not only come from the same basic concepts, their ultimate consequences are of moral weight from the “responsibility of the frame setter”. Thus, a comparing review of important research in both topics of study from a wider communication ethics approach will be a contribution to the advancement of Framing Theory.

As the conclusion of the analysis, it has been found that the development of various New Media forms with different institutional relations and different interaction dynamics and their interactions with the traditional media added new discussion dimensions and concepts for both media ethics and also framing research.

Keywords: Framing Theory, Media frames, Journalism ethics, Communication ethics, Social media.

GİRİŞ

Çerçevelemenin ikna amacıyla stratejik kullanımı ve çerçeveleme etkileri çerçeveleme araştırmalarının odağında yer almakla birlikte, çerçeveleme stratejilerinin etik sorunları aynı ilgiyi görmemektedir. Erwing Goffman (1974: 22), Frame Analysis kitabında çerçevelemeyi sosyolojik bir gerçeklik inşa sisteminde bir etkileşim süreci olarak tanımlamaktadır. Goffman, bireylerin, karşılaştıkları belli bir toplumsal durumu kendi kafalarına uygun biçimde tanımlayan esas toplumsal iskele/çerçeveyi arayıp bulduklarını ve böylece kendi sözlü sözsüz iletişim davranışlarını bunun kural ve normlarına göre yönettiklerini yazmıştır. Yazara göre bu toplumsal çerçeve bireyin hareketini, fiilini “doğruluk, verimlilik, iktisadilik (maddi ve manevi kaynakları israf etmeme), güvenlik, zarafet, nezaket, beğeni/zevk vb.)” gibi ahlaki ve toplumsal ölçütlere göre yargılar. Buna göre çerçeveleme eylemi daha birey düzeyinde bile bir ahlaki yargılama eylemi, tutumu ve sistemi olarak başlamaktadır.

Kamusal tartışmaların ilk amacı çoğu zaman tartışma konusunu yani sorunu tanımlamaktır. Toplumbilimciler, ekonomistler, siyaset bilimciler, psikologlar ve başka çeşitli uzmanlar kamuoyu önünde sonu gelmez tartışmalarıyla hepsi belli bir olay ve olguya teşhis koyarak, sorunun kökenlerini tanımlayarak, birilerini suçlayarak, çare sunarak aslında bir çerçeveleme peşindedirler. Habercilerin de aynı biçimde sistemsiz sorunlara herkesin kolaylıkla anlayabileceği bir açıklık getirmeleri beklenmektedir. Medya aktörünün bu görevinde sorunları basitleştirmesi, belli bir suçlu bulması, mümkünse çare önermesi beklenmektedir. İletişimde kullanılan medya çerçeveleri, medya aktörünün zihninde yaşayan kültürleşmiş yani tekrar eden birey çerçevelerinden devşirilir (Entman, 1993: 53). Medya çerçevelerinin etkili olabilmesi için izler kitlenin zihninde uyuyan okur çerçeveleri veya birey çerçeveleri ile uyumu yakalaması gerekmektedir (Scheufele, 1999: 106).

Çerçevelemenin en önemli bilişsel işlevi, tekrar kalıpları sayesinde analitik düşünme yükünü azaltmaktır. Bunun en açık örneğini Iyengar (1990) televizyon haberlerinin kamuoyu üzerindeki etkileriyle göstermiştir. “Accessibility bias theory” veya “erişim kolaylığı teorisi”ne göre, daha kolay erişilebilen bilginin kararlara ve kanaatlere hakim olma ihtimali daha fazladır. İletişim alanında bu, medyada daha yeni veya daha sık rastlanmış bilgi anlamına gelmektedir ve okur-izleyici kitlesinin çoğunluğunun bilgileri pasif bir biçimde işlediğine dair teorinin daha güncel bir biçimidir.

Medya aktörlerinin eğitimleri sırasında aldıkları kabul edilen habercilik etiği ve medya etiği olarak tanımlanan mesleki etik kültürüne uygun hareket etmeleri beklenmekle birlikte, kişilerin ve kurumların toplumsal politik ilişkilerinin meslek etiği üzerinde etkide bulunduğu kabul edilmektedir (Roberts, 2019: 418).

Yeni medyanın ortaya çıkışı çerçeve kurma sürecini kurumsal ilişkiler sisteminin etki alanından uzaklaştırmayı yani özerkliği ve demokratikleşmeyi sağlayamamıştır (Kidd, 2011: 92). Toplum karmaşık bir sistemdir. Bilgi üretiminin ve kullanımının ahlaki sorumluluklarını sadece üretim örgütlenmesindeki birey ve kurumların ilgi çatışmalarında değil, onu talep eden ve onaylayan toplumsal kültürel yakınlıklarda da aramak gerekmektedir (Roberts, 2019: 419).

Çerçeveleme Teorisi iletişim etiği sorunlarının merkezinde yer almaktadır çünkü medyanın çok tartışılan gündem kurma ve kamuoyu oluşturma işlevlerine eşlik eden etki sonuçları, siyasal ve kültürel tartışmalar, söylem paketleri olan çerçeve etkileriyle oluşmaktadır. Bu nedenle önce medya etiği, habercilik etiği, iletişim etiğinin temelini oluşturan kavramsal alt yapıya kısa bir göz attıktan sonra, çerçevelemenin ahlakilik işlevine yani toplumda yerleşik olan temel değerlerin aktörler tarafından iletişimde yargılama ve etki oluşturma amacıyla kullanılmasına eşlik eden etik tartışmalarına ilişkin yazar tutumları ve önemli araştırmalar örneklenecektir. Sonrasında sık rastlanan çerçeveleme etiği uygulama sorunları gruplandırılıp, çözüm tartışmaları özetlenecektir. Ayrıca sosyal medyanın farklı dinamiklerinin çerçeveleme etiği bakımından çıkardığı yeni sorunlar tartışılacaktır.

Çalışmanın öncelikli amacı, çerçeveleme etiği araştırmalarının ana sorunsalları öne çıkarılarak bu alandaki teorik dağınıklığın giderilmesine yardımcı olmaktır.

1. Medya ve Habercilik Etiğinin Temelleri

Bir hareketin doğru ya da yanlış olması bağlamına bağlıdır, yani duruma göre değişebilir. Bu nedenle etik davranışlar için evrensel bir tanıma ulaşmak zordur. Bir etik sistemin standartları başka bir etik sistemin ölçütleriyle çatışabilir (Lambeth ve diğerleri, 2004: 352). En ünlü temsilcisinin Kant olduğu “Deontolojik Etik” görev, doğru söyleme, masumu cezalandırmama, cana kıymama gibi temel ahlaki kurallara ve değerlere dayanır ve bunlara bağlı olarak hareketlerin etiğe uygunluğunu belirler. Buna göre, sonu iyi olsa bile ahlaka uymayan davranışı yapmak etik olmaz (Iggers, 2018). Buna karşın yararlılık felsefesinin kabul ettiği “Teleolojik Etik”e göre, bir harekete baştan iyi ya da kötü denemez, mutluluk, refah gibi yararlı veya zararlı sonuçlarına göre iyi ya da kötü olur. Yararlılık temelli sistemlerde ancak açık yararlar için kural konabilir (Waluchow, 2003). Ne var ki bu iki sistemi birbirinden tam olarak ayırmak mümkün değildir. Temel ahlaki değerleri esas almadan bir etik inşa etmek her şeyden önce sosyolojik açıdan mümkün değildir. Diğer yandan, bireylerin savunduğu temel ahlaki-kültürel değerlerin gerçekliğini de ancak ahlak ilkelerinin uygulama testi olan etik sorunları ile anlayabiliriz.

Burada örneklediğimiz etik sistemlerin her ikisi de Batı medeniyeti içinde tanımlanmıştır, ancak dünyada tarih boyunca başka ahlak ve etik sistemleri var olmuştur ve var olmaya devam etmektedir. Yine de antropolojik yerelliklerin ötesinde küresel önem arz eden yaklaşımları genel olarak bu iki yaklaşımla karşılaştırarak anlamaya çalışabiliriz.

Bu kodların kabul edilmesi etik sorunlarını çözmekte, aksine yeni başlatmaktadır. Bunları kabul eden kişi veya kurumun kendi ilan ettiği kurallara uyup uymadığının denetimi ve yaptırımları toplumsal etkileşimin temelini oluşturmaktadır (Bergmann, 1998: 290). Kültürel ve toplumsal dönüşümler bu etkileşimlerle oluşmaktadır.

Etik kodlar üçe ayrılabilir: 1) mesleki ve hukuki emirler, yasaklar ve cezaları içeren düzenleyici kodlar, 2) bir kişi veya kurumun insancılıkla ilgili öykünülesi ideallerini, ülkülerini ifade eden ancak ulaşılamaması durumunda yaptırım içermeyen ideal oluşturucu kodlar ve 3) önceki diğer iki sınıfın yorumlanması, sürekli değişen şartlara göre sürekli denetlenmesi ve yenilenmesini amaçlayan eğitici-terbiye edici kodlar (Frankel, 1989: 110).

Ahlak, insanların doğru ve yanlış, iyi ve kötü hakkındaki inançlarıdır. Bu inançlar bireyde zamanla toplumsal ortamlarda etkileşimle gelişir, yerleşir, zira ahlaki ölçütler ve kanaatler toplumsal öğrenme yoluyla kültürleşmektedir. Etik ise, belli bir toplumsal faaliyet alanında doğru davranış kurallarının bu ölçü ve değerler doğrultusunda sistemleştirilmesidir (Goodpaster, 1992). Etik, sorunları çözmeyi hedefleyen, değerleri birbiriyle inşa eden ve insanların toplum içinde düzgün yaşamalarına yardımcı olan normatif yani kural koyucu bir faaliyettir (Dreier, 2002: 242).

Habercilerin hak, görev ve sorumlulukları önce insan olmaktan kaynaklanan ve doğruyu söyleme, zararı en azda tutma gibi ahlak ilkelerine dayanmaktadır. Daha sonra da toplumsal tartışmanın gündemini kurma ve kamuoyunu etkileme konusundaki toplumsal güçlerinden kaynaklanan sorumluluklar izlemektedir (Hafez, 2002: 227). Medya etiği pratiklerle ilgilidir, örneğin mikro düzeyde, “bir medya çalışanı belli bir durumda nasıl davranmalıdır” sorunuyla ilgilenirken, makro

düzye de ise toplumdaki rolüne göre medya belli bir durumda en uygun nasıl davranmalıdır sorusuna cevap bulmak zorundadır (Elliott, 1986).

2. Etik Bakımdan Sorunlu Çerçeveleme Eylemleri

Tarafalı-tarafsız çerçeveleme: Çerçeveler, haber olgularını anlamlandırmak için söylem ve bağlam özelliklerini belirleyen yorum paketi içinde sunmaktadır. İletişimcinin elindeki çerçeveleme tercih araçları şunlardır: haber konusunun hangi özelliklerinin tartışılacağı yani sorunun ne olduğu, risklerin çeşidi ve derecesi, sorunun sorumlusunun kim olduğu (yöneticiler, toplum/kültür, bireyin kendisi, sistem, yasalar, konjonktür/kader vb.) ve buna bağlı olarak önerilen çareler (Scheufele, 1999: 107).

Habercilik etiği, denge sağlamak adına diğer tarafın da çerçevesinin rakip çerçeve olarak okuyucunun hakemliğine sunulmasını gerektirir. İki çerçeve eşit güçte, yani metinde birbirine yakın görünürlükte sunulmuşsa birçok durumda birbirinin etkisini zayıflatmış olmaktadır. Çoğu okuyucu medyadan olaya bir yön ve açıklık vermesini beklediğinden, bu seçenekten mutlu olmamaktadır. Bu nedenle çoğu medya hemen her zaman rakip çerçevelerden birinin görünürlüğünü bir şekilde zayıflatmaktadır ya da daha sık olarak, çerçeve kurucunun kanaatini temsil eden çerçevede ağır çerçeveleme yapmak için daha kesin ve güçlü suçlama sıfatları kullanabilmektedir (Entman, 2007: 168). Tersine, çerçeve kurucunun yayın politikası gerekçeleriyle önemli kamusal tartışmaları kesinlik ve yargı işlevi bakımından zayıf çerçevelerle sunması da yine habercilik etiğine aykırı bir durum oluşturmaktadır (Dekker, 2017: 141).

Gündemdeki olayın çerçevesini bireysel dram tarafını öne çıkarıp toplumsal sorun tarafını geriye iten insanileştirme çerçeveleri veya insan yüzü çerçeveleri habercilerin okuyucu ve izleyici ilgisini çekmek için sık kullandıkları bir çerçeveleme stratejisini oluşturmaktadır. Ancak bu çerçeve ikincil boyutları öne çıkararak tabloidleştirme ile gündemi önemsizleştirmeye çalışma amacıyla kötüye kullanılabilir (Reinemann ve diğerleri, 2012: 14).

Çerçeveleme tercihlerini kullanarak tarafalı çerçeveleme, çerçevelemenin en büyük suçudur. Ancak çerçeve gündemiyle oynama her zaman çerçeve kurucunun

kasıtlı davranışından kaynaklanmamakta, yerleşmiş habercilik rutinlerinden de kaynaklanabilmektedir (Gitlin, 1980: 67). Gitlin'e göre ABD'de 1960'larda Yeni Sol'un, önemsizleştirme, marjinalleştirme, kutuplaştırma çerçeveleri kullanılarak ana akım medya tarafından algı yönetimine tabi tutulduğunu ileri sürmüştür. Dışlayıcı çerçeveleme, kutuplaştırıcı çerçeveleme, kötüleme ve düşmanlaştırma çerçevelerinin iç politikada kullanımı taraftar medyaların tanımlayıcı özelliği sayılabilmektedir (Rohlinger ve diğerleri, 2012: 71). Daha seyrek olmakla birlikte ana akım medyada kullanımı ise, bazı yazarlarca (Rohlinger, 2002) kültürel farklılıklar temeli de bulunan bir siyasal kriz habercisi olduğu iddia edilmektedir.

3. Çerçeveleme Etiği Bakımından Önemli Uygulama Alanları

Kamusal iletişimde çerçeveleme etkilerinin önemsiz olduğu bir alan bulunmamakla birlikte bazı alanlarda daha hayati sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin, siyasal iletişimdeki çerçeveleme etkileri üzerindeki araştırmalar çalışmamızın genelinde ve alan literatüründe atıfların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu nedenle bu başlık altında diğer özel alanlar üzerinde durmayı tercih ettik.

Sağlık iletişiminde güçlü çerçeveleme etkilerinin olası yarar ve zararlarına örnek olarak, hastalıkların ve tedavilerin çerçevesindeki medyatik tercihlerin hastalara ve tedavi süreçlerine yardım etme veya engel olma potansiyellerine dikkat çekilmektedir. Örneğin göğüs kanserinin etkileri ve riskleri daha çok kadın merkezli ve kişisel deneyimler odaklı bir çerçeveleme ile verilirken, göğüs implantlarının oluşturduğu risklere aynı önem verilmemekte (Andsager ve Powers, 2001: 181), diğer yandan prostat kanserinin evlilik ve cinsel yaşam üzerindeki etkileri öne çıkarılmaktadır (Arrington ve Goodier, 2004: 82). Kanser bağlamında dini söylemin kullanılması veya kullanılmaması ana akım çerçeve kurucuları için sorunlu bir durum oluşturmaktadır, zira yaşamsal tehdit oluşturan bir hastalıkla karşı karşıya olan bireyler için tıbbi ve bilimsel fikirler varoluşsal sorulara cevap verememektedir (Seale, 2001: 326). Bazen çerçeve kurucular, tercih ettikleri bir anlatı söylemi veya bakış açısına yönelik odaklama elde edebilmek için rakip çerçeveleri karşılaştırmaktan kaçınabilmektedir. Örneğin Ebola virüsünün ortaya çıktığı dönemde kullanılan çerçeveleme stratejileri, tehdidin gerçek boyutlarıyla orantısız bir "şehir efsanesi" ortaya çıkarmıştır (Gwyn, 1999: 344). Bu nedenle Lofstedt

(2003: 430) sağlık çalışanları ve yöneticilerinin medyaya verdikleri bilginin hangi etkiler altında çerçevesiz yayılacağı üzerine dikkat etmeleri gerektiğini bildirmiştir. Ne var ki sağlık temsilcilerinin elinden gelebilecek fazla bir şey bulunmamaktadır, çünkü haberciler haberin etkisini uyandıracak ahlaki tepki ile ölçtüğünden, bilimsel veriler yerine tehdit hikâyelerini daha çok sevmektedirler (Brown ve diğerleri, 1996: 1694).

Uluslararası ilişkilerde, çatışmalarda ve savaşta çerçeveleme: Yukarıda sözü geçen düşmanlaştırma çerçeveleri ailesi uluslararası ilişkiler ve savaş haberlerinde sık kullanılmaktadır.

Galtung ve Ruge, (1965) “The Structure of Foreign News” adlı ünlü makalelerinde medyanın kullandığı söylem ile çatışmaları kutuplaştırma eğiliminde olduğunu yazmıştır ve bunu savaş haberciliği olarak adlandırmış, sonrasında da bu kızıştırma etkisini giderecek bir başka habercilik yolu önermiştir: Barış haberciliği. Galtung’a göre (1998: 362) barış haberciliği hem barış ağırlıklı hem çatışma ağırlıklı çerçevelere ek olarak, gerçeği, insanları, çözümleri öne çıkaran çerçeveler kullanılmaktadır. Buna karşın savaş haberciliği savaş/şiddet, propaganda, seçkinler, zafer ağırlıklı çerçeveler kullanılmaktadır. LeBaron ve Pillay (2006: 90) kültürel temellere dayandığı kabul edilen çatışmalarda çatışmanın tarafların ilişkiyi kutuplaştırdığını ve bunun sonucunda çatışmanın, karşıtların birbirini insan olarak görmedikleri yıkıcı bir çatışmaya dönüştüğünü gözlemlemişlerdir. Haberciler tarafları ideolojik temelli tek tiplere indirgemekte, bunların çerçeveler olarak kullanılmasıyla da kamuya açılmış olmaktadır.

Uluslararası ilişkiler haberlerine yarım yüzyıl boyunca Batı ile komünizm arasındaki çatışmaların kestirmeden yorumlanmasını sağlayan “soğuk savaş çerçevesi” hakim olmuştur. Berlin Duvarı’nın yıkılmasından sonra medya uluslararası olayları kolayca yorumlayacak yeni bir master çerçeve arayışına girmiştir (Bloch-Elkon, 2007: 23). Sürekli çatışmalar bölgesi olan Ortadoğu’nun bu boşluğu doldurması gecikmemiştir. 2006 yılında ABD’deki üç ana haber televizyonu şebekesi en fazla bu bölgeye odaklanmıştır (Evans, 2010: 211).

Gamson (1992: 56) ABD ana akım medyasındaki haberlerde Arap-İsrail çatışmasının çerçevenmesinde kullanılan dört çerçeve tespit etmiştir: a) stratejik çıkarlar, b) davalı komşular, c) Arap geçimsizliği, d) İsrail genişlemeciliği. Dokuz dönem boyunca bu çerçevelerin dağılımını takip eden Gamson bunlardan en uzun ömürlüsü olarak “davalı komşular” çerçevesini bulmuştur.

Hackett ve Zhao (1994: 509), Birinci Körfez savaşının ilk iki haftasında ABD basınında yayınlanan haberlerde savaş karşıtı protesto eylemlerinin çerçevenişine şu çerçevelerin hakim olduğunu bulmuştur: İçimizdeki düşman, uyumsuz marjinaler, meşru ihtilaf. Iyengar (1993) Körfez savaşında kamuoyu üzerindeki çeşitli medya etkilerini incelerken o dönemdeki haberlerin büyük ölçüde askeri konular ve olay temelli olduğunu görmüştür.

Lakoff (2004) Bush yönetiminin 11 Eylül saldırılarından sonra semantik çerçeveleme yöntemini başarıyla kullanarak hem iç politikada hem de dış politikada medya gündemine egemen olduğunu örneklerle anlatmıştır. Irak savaşını “Teröre karşı savaş” olarak adlandıran çerçeveleme, ülkenin adı yerine Saddam Hüseyin adını kullanarak ABD ve müttefikleri hakkında, dünyayı ve Irak’ı tehlikeli, kötü, akıldışı zalimden kurtaracak kahramanlar efsanesini oluşturmuştur. Ne var ki Saddam rejimi yıkıldıktan sonra Irak’ta şiddetin artarak sürmesini açıklamak için “iç savaş” çerçevesi yerine Bush hükümetinin ortaya attığı ve suçun Irak’lılarda olduğunu ima eden “mezhep çatışması” çerçevesini medya üstlenmekte tereddüt göstermemiştir. Harmon ve Muenchen (2009) Irak savaşına halk desteği elde etmek için ABD televizyon haberlerinde semantik çerçevelemenin nasıl uygulandığını inceleyen araştırmalarında, tüm kanallarda kullanılan çerçevelerin Bush hükümetinin çerçeveleriyle tamamen uyum içinde olduğunu göstermişlerdir. Ancak bu durum özel bir durum sayılmamalıdır, çünkü savaşa giden yolda medya genelde savaş isteyen hükümetleri destekleme eğiliminde olmaktadır.

4. Çerçevelemenin Ahlakilik İşlevi

Çerçeveleme, retorik araçlarını ve söylemin ana unsurlarını kullanarak verileri yoğun bir kanaat içerecek şekilde verme sürecidir (Chong ve Druckman, 2007: 105). Haberci olguları çarpıtmadan da retorik araçlarını kullanarak belli bir kanaati ön plana çıkarabilir. Çerçeveleme, sonuçları bakımından her şeyden önce bir

iletişim stratejisi yaklaşımıdır, yani insanların görüşlerini ve davranışlarını etkilemeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla çerçeveler hemen her zaman ahlaki sorunlar ve sorumluluklarla iç içedir; tanımlama ve yargılama yaparlar, öneride bulunurlar.

Entman'a (1993: 52) göre çerçeveler dört boyuttan oluşur:

- 1) olayları yarar-zarar bakımından anlatır,
- 2) neden-sonuç ilişkileri kurar, yani sorunun kaynağına işaret eder,
- 3) ahlaki yargılarda bulunur,
- 4) soruna çare önerir.

Bu nedenle çerçevelemeler suçlamada bulunur, kurbanlaştırır, başkalarının davranışlarına yönelik ahlaki yargıda bulunurlar.

Davis ve Kent (2013: 79), sadece habercilik eğitiminin değil, habercilik işleyişinin genelinin çerçeveleme haberciliği ilkelerine göre yeniden düzenlenmesini tavsiye etmektedir. Yazarlara göre, mevcut geleneksel sistemde haberlerin çerçeveleme biçimi olayın doğru anlaşılmasını sık sık engellemekte, diğer yandan izleyici/okuyucu çerçeveleriyle bağlantı kuramayan medya çerçeveleri çabuk unutulmaktadır. Sorunlu çerçeveler okuyucularda alaycılık, cahillik ve umursamazlığa yol açmaktadır. Haberler genelde mevcut durumu desteklemekte ve gerekli toplumsal değişiklikleri zorlaştırmaktadır. Diğer yandan siyasal ve toplumsal seçkinler, çerçeveleme teorisini kendi çıkarlarını korumak için yoğun bir biçimde kullanmaktadır (Benford ve Snow, 2000: 631). Davis ve Kent (2013: 80) çerçeveleme haberciliği anlayışının habercilik etiği anlayışına yerleşmesi durumunda habercinin, yaptığı haberlerin olası sonuçlarını daha iyi değerlendireceğine ve seçkinlerin çerçeveleme manipülasyonlarına direneceklerine inanmaktadır.

Medyanın teknolojik bir sonucu olan bilgi bombardımanı karşısında bireyin bilişsel sistemi seçici algı gibi bilişsel filtrelerle bilgi girişini sınırlandırmaya çalışmaktadır. Kashima ve diğerlerine (2021) göre toplumsal örgütlenmeye dair siyasal ideolojiler, kurumsal medya veya alternatif medyalar aracılığıyla öncelikle bilgi seçme mekanizmalarına hükmederek birey ve grup tutum ve davranışlarını

şekillendirmeyi, yönlendirmeyi amaçlamaktadırlar. Öte yandan Carragee ve Roefs (2004: 216) habercilikte hâkim olan siyasal güç etkilerinin çerçeveleme araştırmalarında ihmal edildiğini, çerçeveleme araştırmalarının hegemonya tezi ile bağlantılı biçimde yapılmasının gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Seçim ve önem atfetme çerçevelemenin en önemli işlevlerindedir. Entman'a göre (1993: 51) çerçeve kurucuları öncelikle olay ve olgular arasında seçim yaparak, önem atfederek, öne çıkararak, diğer olay ve olguların arka planda kaybolmasına neden olmaktadır. İkinci adımda, çerçeve kurucuları haber değeri faktörleri nedeniyle gündemi işgal etmiş konuların hangi boyutlarının önemli olduğunu belirlemek durumundadırlar. Bu birçok durumda otomatiktir, yani süreç, söz konusu konuyla bağlantılı haber değeri faktörleri tarafından yönlendirilir. Ancak birçok durumda medya sisteminde yer alan aktörler, olayın prensipte hak ettiği haber önemini görmezden gelebilmekte, yani kamusal gündemi etkilemeye çalışabilmektedir. Çerçeveleme analizinde böylesi tercihler söylemsel niyetlerin analizinde ipucu olmaktadır (Snow ve Benford, 2000).

Her bir çerçeve, kişinin varoluşsal duruşuna ve kültürel/toplumsal tercihlerine, inandığı değerler ve inançlara atıfta bulunmaktadır. Bu süreçte kişinin özerkliği, yani vicdanı, iletişim amacı gibi tartışmalı olgular etkili olabilmektedir.

Her çerçeve kurma eylemi ahlaki bir boyuta sahip olmakla birlikte, olumsuz duygusal hitaplar (korku, öfke), bireysel sorumluluk çerçeveleri, toplumsal sorumluluk çerçeveleri, ahlaki çelişkiler ve basmakalıp/stereotip çerçeveler gibi, bazı çerçeveler tamamen ahlaki kaygılara dayanmaktadır. Wolsko ve diğerleri (2016: 17) bu çeşit çerçevelemenin etkisini iklimsel değişmeye duyarlı tutum ve davranışlar bağlamında deneysel olarak göstermişlerdir.

Siyaset bilimciler çerçevelemeyi Ahlaki Temeller Teorisi'ni (Moral Foundations Theory) kullanarak tanımlamışlardır (Haidt ve Joseph, 2004). Ahlaki Temeller Teorisi karşılaşılan çeşitli toplumsal durumların çerçevenmesinde ve algılanmasında kullanılan sezgisel etik ve otomatik duygusal tepkileri karşıt kavramlarla sınıflandırmıştır: Başkalarının acı çekmesinden hoşlanmama (şefkat-zarar), hileden hoşlanmama (adalet-hile), grup sadakati (sadakət-ihanet), otoriteye ve

geleneğe saygı (otorite-ayaklanma), saflık ve kirlenmemişlik (korunmuşluk-bozulma). Bu temel duygusal ve sezgisel tepkilerin göreceli kullanım oranları toplumdan topluma, kültürden kültüre, dine ve kişiliğe bağlı olarak farklılık göstermektedirler. Örneğin ABD’de yapılan anketlerde liberal görüşlü seçmenlerin zarar ve adalet temellerinde muhafazakârlara göre biraz daha çok tepki gösterdikleri, diğer yandan muhafazakârların da grup içi sadakat, otorite ve geleneğe saygı, saflık ve temizlik temel değerlerinden yana biraz daha fazla ağırlık koydukları bulunmuştur (Graham ve diğerleri, 2009: 1029). Ne var ki dilin kullanım özellikleri gereği, sık sık ima, alaycılık, ironi, benzetme, metafor ve anlatım sanatları kullanımında çerçeve tespitinde kelime sayımı yetersiz kalmaktadır. Böylesi durumlarda ahlakçı çerçeveleri otomatik olarak tespit etmeyi amaçlayan çerçeve eksen yöntemi geliştirilmiştir (Kwak ve diğerleri, 2020: 15). Semantik eksen yaklaşımı bazı kelime gruplarının birlikte kullanımından yola çıkarak çerçeveyi yakalamaya, dolayısıyla iletişim metinlerinde, özellikle sosyal medyada taraftarlık yaftalaması yapmaya çalışmaktadırlar. Araştırmacılar ahlaki temeller teorisini, çerçevelemede, tarafgirlik derecesini belirlemek için kullanmışlardır. Buna göre ne kadar “ahlakçı” bir söylem kullanılmışsa, “nötr” olmaktan o kadar uzaklaşmaktadır.

Day ve arkadaşları ise (2014: 1567) günümüz karma medya ortamında iletişimcilerin kendi okuyucu ve izleyicilerinin talepleri doğrultusunda ahlaki çerçevelemeyi, kendi çerçeveleme görevleri olarak kabul ettiklerini savunmaktadır. Artık çoğu taraflar için ahlakçı çerçeveleme istenen bir şey olmaktadır. Çünkü yargı ve yön gösterme, çerçevelemenin temel işlevlerindedir ve birçok söylem, temel değerlere atıfta bulunan çerçeveleme olmaksızın yapılamamaktadır.

5. Kültür ve İdeolojinin Çerçeveleme Sürecine Etkileri

Kelimelerin anlamları, dilbilimci Gee’nin (1999) Kültürel Modeller olarak adlandırdığı toplumsal ve kültürel bağlamlara göre değişir ve günlük toplumsal yaşamı anlamlandırmak için açıklayıcı kalıplar olarak kullanılmaktadır. Bir çerçeve kurucusu, bir toplumsal ilişkinin sunumunda önemli bir sosyo-kültürel ve tarihi bağlamı görmeyebilir veya göstermeyebilir. Bu da inşa edilen toplumsal gerçekliğin hem yanlış hem kamu yararına aykırılık ihtimalini ortaya çıkarabilir. Kısacası, çerçeve kurma bir siyasal-kültürel-toplumsal iktidar sorunudur.

Maalesef çerçeveler, karmaşık ilişkilere dayanan toplumsal sistemleri tanımlarken, kendi doğaları gereği indirgemeci, fazla basitleştirilmiş bakışlar sunmaktadır.

Çerçeveler kültürel temeller üzerine kurulduğundan kullanımları o kadar normal ve doğal görünmektedir ki, toplumsal inşa süreci adeta göze görünmemektedir. Sıklıkla fark edilmedikleri için etkileri de gizli olmaktadır. Bu bakımdan çerçeveler kendi başlarına bir güç mekanizması sayılabilir. Yine de her bir çerçevenin etkisi alıcıya ait birçok değışkene de bağı olmaktadır.

Kültürün yaşayan yapılardan oluşması, sürekli bir yeniden inşa süreci anlamına gelmektedir. Çerçeveleme, belli bir toplumda (daha doğrusu toplumun bir kesiminde), belli bir anda, mevcut kod parçasının aktörlerin kullanım biçimleri ile toplumsal pazarlıkla yeniden kararlaştırılmasında yer almaktadır. Medya kurumunun kültürel yerleşim şartları ve bunun ötesinde, dilin özelliğı gereğı, medya çerçevesi, çoğunlukla bilinçaltı bir seçimle, mevcut bir kültürel algı/değer hazinesinden kullanılmaktadır. İzleyici kitlenin bireysel kültür hazinesinde mevcut bulunan birey çerçevesinde ve o anki kişisel kanaatlerinde karşılık bulursa ve kabul edilirse o kültür parçası ve çerçeve yeniden üretilmiş olmaktadır (Scheufele, 1999: 115).

Pan ve Kosicki'ye (2001) göre çerçeve üretimi her zaman seçkinlerin elinde olmayıp vatandaşlar da bu süreçte paydaş durumundadır. Vatandaşlar medya iletilerini kendi kafalarına göre yorumlarlar ve medyanın sağladığı kaynakları, kişisel deneyimleri veya akliselimi kullanarak kamu meseleleri hakkında konuşurlar. Bu nedenle çerçeveleme üretimi “etkilerin farklı yönlerine gittiğı çok boyutlu bir süreçtir”. Bu bireysel özellikler, yeni medya devriminden sonra, bilgi kaynağı olarak kullanılan sanal grup iletişimlerinde farklılık gösterebilmektedir. Bunları anlamadan çerçeveleme etkilerini incelemek artık mümkün değildir.

Miller ve Fagley (1991: 519) çerçeveleme etkilerinin, “sihirli mermi etkisi” gibi vatandaş edigen bir role indirgeyen bir etki olmadığını, birçok değışken tarafından sınırlandırıldığını, örneğın, okur ya da izleyicinin bir sebep aradığını, riskli seçenek durumunda, başarı yüzdesini bilmek istediğini söylemiştir. Bu konuda mevcut çerçeveleme literatürü, çerçeveleme etkilerinin evrensel olmadığını, bireysel

özelliklerin çerçevelerin etkilerini azaltabilmekte veya artırabilmekte olduğunu göstermiştir.

Rude (1980), kuruluşu bakımından ideolojiyi ikiye ayırmaktadır: Halkın kendi hafızasından, geleneklerden, yaşam deneyimlerinin toplamından oluşan doğal ideoloji ile daha sistemli bir yapısı olan, siyasal liderler ve entelektüel önderler tarafından dışarıdan verilmiş olanını ise öğretilmiş ideoloji olarak tanımlar. Yaygın olarak siyasal iletişimde kullanılan ideoloji terimi bu öğretilmiş ideoloji olmaktadır.

Ana akım medya, siyaset dışı devlet temsilcileri yani bürokratlar, açık siyasi taraf olmaktan kaçınan sivil toplum kuruluşları, özel kişiler ve şirketler, kamusal beyanatlarında, genellikle popüler ideolojinin kanaat, tavır, inançlarını ifade eden kelime hazinesini kullanmaya özen göstermektedirler. Diğer yandan siyasal aktörler ve parti temsilcileri, birincil hedefleri siyasal dönüşüm olan toplumsal hareketler, alternatif veya taraftar medya ise, o andaki kutuplaşma tercihlerine göre değişen derecelerde, kendi öğretilen ideolojilerini kullanarak toplumsal pazarlık ortamını tanımlarlar (Snow ve Benford, 2000).

İdeoloji bir master frame (ana çerçeve) olarak kullanılabilir ve birçok durumda yaygın olarak kullanılmaktadır. Ama aslında ideoloji daha kapsamlı ve karmaşık bir dünya görüşü ve kültürel sistem yaklaşımıdır. Herhangi belli bir anda, uzun ömürlü bir ana çerçeve diğerlerine göre daha fazla bir geçerliğe-dönemsel öneme sahip olabilir ve böylece hareketin temsilcileri tarafından ana yorumlama süzgeci olarak kullanılabilir (Benford ve Snow, 2000: 619). Master çerçeveler, toplumsal hareketlerin oluşum ve sürdürülmesinde, toplu eylem çerçevelerinin inşasında kullanılırlar (Gamson, 1995).

Toplumsal yapısal ve kültürel dönüşümler halkın doğal ideolojisinin uyuşmaz bazı ilkelerini kültürel gündemden kaldırdığında, biçimsel veya yeni temsilcilerin uyandırdığı kurucu ana çerçeveler olarak tekrar ideolojik etkileşim alanına girer, ama yeni şartlara uygun dönüşümlerden geçmiş olarak (Rude, 1980; Gamson ve Meyer, 1996).

SONUÇ

İçinde bulunduğumuz hızlı dönüşüm sürecinde iletişimin teknolojik, sosyolojik ve psikolojik düzeninin değişim döngüleri tamamlanmadan yeni olgular ortaya çıkmaktadır. Bu akışkan ortamda toplumsal, bireysel, grupsal, siyasal, kültürel, ekonomik, her türlü iletişimin işlevselliğini kazanabilmesi için, felsefi ve ahlaki temellerin kararlaştırılması her zamankinden daha çok gerekmektedir (Parisi, 1997: 684). İletişimcinin ahlaki sorumluluğu çerçeve kurma sorumluluğunda odaklanmaktadır. Bundan yola çıkan Davis ve Kent (2013: 80) habercilik etiğini ve eğitimini çerçeveleme etiği odaklı olarak sistemleştirmeyi önermekte, çerçevelemeyi haber içeriğinin ana bileşeni olarak görmekte olan D'Angelo (2019) benzer önerilerde bulunmakta, Parisi (1997: 685) vatandaş haberciliğinin felsefi ve teknik eksikliklerinin çerçeveleme haberciliği anlayışıyla tamamlanabileceğine inanmaktadır. Yine Pietraß (2009: 138) medya okuryazarlığı projesinin dijital okuryazarlık çağında tamamlanabilmesi için çerçeveleme teorisi temelli bir yaklaşımı uygun görmektedir. Bu iddialı önerileri Yeni Medyanın sürekli değişen ortamında sınamak araştırmacılar arasında önce sahadaki adanmış habercilerin, köşe yazarlarının, blogcuların, youtuberların, twitter fenomenlerinin denemelerini gerektirmektedir.

Çerçeveleme teorisi, toplumsal inşacı sosyolojinin bir meyvesidir ve buna göre toplumsal gerçeklik, çatışma halindeki bireylerin ve grupların paylaşılan amaçlarıyla oluşan nihai sinerjinin sonucudur (Goffman, 1974). Ancak bunun şartı, toplumsal sözleşmeyi oluşturan ahlaki değerlere olan ortak inançtır.

Bu ortak inançların unutulmaya başladığı toplumsal, kültürel, siyasal kriz dönemlerinin ulusal ve uluslararası trajedilere dönüşmesini engellemeyi amaçlayan barış haberciliği yaklaşımı büyük ölçüde Çerçeveleme Teorisi'nin sunduğu araçlara dayanmaktadır. Galtung'un (1998: 365) ortaya koyduğu, McGoldrick ve Lynch'in (2000) geliştirdiği ilkeler ve pratikler sadece uluslararası çatışmalarda değil, her toplumda uyanmak için kriz fırsatı gözleyen iç çatışma tehdidine karşı güçlendirilmesi gereken ilkeler ve değerlerdir (Lee ve Maslog, 2005: 323). Toplumların demokratik kurum, kültür ve ideolojileri edinme süreçlerinin Batı'daki tarihsel kalıpları doğrultusunda gelişebilecek bir süreç olduğu yolundaki kanaat

(Huntington, 1993) yanılıcı olmakla kalmıyor, “yerleşmiş” demokrasilerin bile otokratik krizlere geri düşebildiği gerçeğini gizliyor (Collingwood, 2015: 311). Gavilán (2011: 59) Çerçeveleme Teorisi'nin Siyasal Bağlam Teorisi'yle birleştirilmesiyle teorik ve pratik derinlik kazanacağını ve barış haberciliği önündeki engelleri büyük ölçüde kaldırabileceğini ileri sürmektedir.

Diğer yandan yeni medyanın yaygınlaşması çerçeveleme etkilerinin işleyişinde önemli değişikliklere neden olmuştur. Birincisi, haber ve yorum mecrası alternatiflerinin çok artmasıyla izleyici ve okuyucunun “kendi kafasına göre” kanalları seçebilmesiyle seçici maruz kalma olgusu ortaya çıkmıştır. Buna göre izleyici ve okuyucu kitlesinin önemli bir kesimi daha ana akım haber kaynaklarından yüz çevirerek maruz kalmak istedikleri çerçeveleri kendi iradeleriyle sınırlandırmış yani kendileri çerçeveleme yapmıştır (Feldman ve Hart, 2018). İkinci olarak, haberi başka kaynaklardan doğrulama, karşı tarafa söz hakkı tanıma, kurum itibarını üstün tutma vb. profesyonel haber etiği ilkelerine göre yetişmemiş, bunlara göre denetlenmeyen haber kaynaklarının bazıları ilk dönem internet anonimliğini kötüye kullanarak yalan ve uydurma haber akımının çıkmasına neden olmuştur (Allcott ve Gentzkow, 2017: 232). Bu kötüye kullanım belki hiçbir zaman tamamen yok olmasa da, sonraki dönemde bir yandan daha ihtiyatlı bir “gerçek sonrası” izleyici okuyucu yaklaşımı oluşurken, yeni kanallar da zamanla kendi itibarlarını inanılabilirlik ve güven üzerine inşa etmektedirler. Üçüncü olarak, yeni medya kaynaklarının sahip olduğu anında geri besleme ve okuyucu tepkileri özelliği sayesinde haber sürecinin tartışmaya açılmasıyla haber ve yorum sürecine şeffaflık kazandırarak yeni medyanın zayıflıklarından bazılarına giderebilmiştir (Bertot ve diğerleri, 2012: 80). Böylece birçok iletişimci çerçevelemede belli bir öz disiplin anlayışı edinmektedir.

Buna karşın (Iyengar, 1991) haber konusunu tartışma geçmişinden soyutlayarak basitleştiren bölümsel/epizodik çerçeveler yerine, tartışma geçmişiyle birlikte dizi olarak sunan tematik çerçeveler kullanılmasını önermektedir. Bugüne kadar tercih edilmemesinin nedeni tematik çerçevelerin günlük haber prodüksiyonu mantığına uymamasıdır. Hazırlanmaları daha fazla zaman ve eğitim gerektirmektedir ve belki daha da önemlisi izleyici ve okurlar tarafından istenen açık-seçik bir kanaat önermeyen karmaşık bir anlatım olarak algılanmaktadırlar (Aarøe, 2011: 207).

Ancak günümüzün farklı sosyal medya platformlarında, dijital kullanıcıların oluşturmaya başladıkları yeni karşılaştırma yöntem ve ölçütleri olması şartıyla, birbirine cevap olarak uzayıp giden tartışma silsileleri, etiketler, paylaşılan kaynak linkleri bu tür tematik dizi çerçeveleri için ideal bir ortam olarak görülmelidir (Aarøe ve Petersen, 2020: 1578).

Yeni medya teknolojilerinin herkese açık, çabuk döngülü, zor yönetilebilen ve denetlenebilen kullanım özellikleri, geleneksel “eğitilmiş”, “profesyonel” habercilik anlayışının en azından sosyal medya ve vatandaş haberciliği ortamlarında uygulanamamasına yol açtı (Roberts, 2019: 419). Yeni medya kaynaklarının ana akım medya ile karma bir sistem oluşturmasıyla bu şüpheli gazetecilik pratikleri yine az çok bir denetim mekanizmasından geçer oldu. Böylece ana akım haber mecraları ve profesyonelleri, yeni medya ortamlarında da eşik bekçisi ve kanaat önderi rollerini yeniden kuracak bir meşruluk nedenine ve işlevine kavuşmuş oldular ve aynı zamanda toplumsal iktidardaki paylarını korumaktadırlar (Chadwick ve diğerleri, 2015:9).

Ward’a göre (2010), internete taşınan ve sosyal medyayla karma bir medya oluşturan haber medyasının küreselleşmesi, habercilik etiğinin ilke ve ölçütlerinin temelden gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Onun öngördüğü küresel medya etiği, şu üç temel ilke üzerine kurulmalıdır: kozmopolit değerleri savunmak, inanılabilirlik, insanilik bakımından savunulabilir veya mazur görülebilir sonuçlar. Ward’a (2010) göre insanilik ilkesinin küresel çapta uygulanabilmesi için medyaya üç görev yüklenmektedir: Küreselleşme temsilcisi olarak çalışmak, dünya vatandaşlarına çalışmak ve yerel olmayan görüşleri güçlendirmek. Başka yazarlar böylesi bir tutumu “kültürel sömürgecilik” olarak görebilmektedir (Amsler, 2008).

Yeni medyanın sunduğu yeni imkânlar aslında yeni sorumlulukları birlikte getirmektedir. Kısacası, çerçeveleme etiği tartışmaları, iletişim çalışmalarında başköşeyi hak etmektedir.

KAYNAKÇA

AARØE, Lene (2011). “Investigating Frame Strength: The Case of Episodic and Thematic Frames”. *Political Communication*, 28(2), p.207-226.

- AARØE, Lene ve PETERSEN, Michael Bang (2020). “Cognitive Biases and Communication Strength in Social Networks: The Case of Episodic Frames”. *British Journal of Political Science*, 50(4): p.1561-1581.
- ALLCOTT, Hunt ve GENTZKOW, Matthew (2017). “Social Media and Fake News in The 2016 Election”. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2): p.211-36.
- AMSLER, S. (2008). Cultural Colonialism. In *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, G. Ritzer (Ed.). <https://doi.org/10.1002/9781405165518.wbeosc202>
- ANDSAGER, Julia ve POWERS, Angela (2001). “Framing Women's Health with a Sense-making Approach: Magazine Coverage of Breast Cancer and Implants”. *Health Communication*, 13(2): p.163-185.
- ARRINGTON, Michael Irvin ve GOODIER, Bethany (2004). “Prostration Before the Law: Representations of Illness, Interaction, and Intimacy in the NYPD Blue Prostate Cancer Narrative”. *Popular Communication*, 2(2): p.67-84.
- BENFORD, Robert D. ve SNOW, David A. (2000). “Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment”. *Annual Review of Sociology*, 26: p.611–639
- BERGMANN, Jörg R (1998). Introduction: Morality in Discourse. *Research on Language & Social Interaction*, 31(3-4): p.279-294.
- BERTOT, John Carlo- JAEGER, Paul T. and GRIMES, Justin. M. (2012). Promoting Transparency and Accountability Through ICTs, Social Media, and Collaborative e-government. *Transforming government: people, process and policy*, 6(1): p.78-91.
- BLOCH-ELKON, Yaeli (2007). “Studying the Media, Public Opinion, and Foreign Policy in International Crises: The United States and the Bosnian Crisis, 1992—1995”. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 12(4): p.20-51.
- BROWN, Julianne – CHAPMAN, Simon and LUPTON, Deborah (1996). “Infinitesimal Risk as Public Health Crisis: News Media Coverage of a

Doctor-Patient HIV Contact Tracing Investigation”. *Social Science & Medicine*, 43(12), p.1685-1695.

CARRAGEE, Kevin M. ve ROEFS, Wim (2004). “The Neglect of Power in Recent Framing Research”. *Journal of Communication*, 54 (2): p.214–233.

CHADWICK, Andrew - DENNIS, James ve SMITH, Amy P. (2015). *Politics in the Age of Hybrid Media: Power, Systems, and Media Logics*. (İçinde) *The Routledge companion to social media and politics* (editörler) Axel Bruns, Gunn Enli, Eli Skogerbø, Anders Olof Larsson, and Christian Christensen: p.7-22. Routledge.

CHONG, Dennis ve DRUCKMAN, James N. (2007). Framing theory. *Annual review of political science*, 10(1), p.103-126.

COLLINGWOOD, R. G. (2015). “Oswald Spengler and the Theory of Historical Cycles”. *Antiquity*, 1(3), p.311-325.

D’ANGELO, Paul (2019). Framing Theory and Journalism. Vos, Tim P.; Hanusch, Folker. *The International Encyclopedia of Journalism Studies*, p.1-10.

DAVIS, Dennis K. ve KENT, Kurt (2013). “Journalism Ethics in a Global Communication Era: The Framing Journalism Perspective”, *China Media Research*, 9(2): p.71-82.

DAY, Martin V.- FISKE, Susan T. - DOWNING, Emily L. ve TRAIL, Thomas E. (2014). Shifting Liberal and Conservative Attitudes Using Moral Foundations Theory. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 40(12), p.1559-1573.

DEKKER, Rianne (2017). “Frame Ambiguity in Policy Controversies: Critical Frame Analysis of Migrant Integration Policies in Antwerp and Rotterdam”. *Critical Policy Studies*, 11(2), p.127-145.

DREIER, James (2002). Meta-ethics and Normative Commitment. *Philosophical Issues*, 12, 241-263.

ELLIOTT, Deni (1986). *Responsible Journalism*. Beverly Hill, CA: Sage

- ENTMAN, Robert. M. (1993). "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm". *Journal of Communication*, 43 (4): p.51-58
- ENTMAN, Robert M. (2007). "Framing Bias: Media in the Distribution of Power". *Journal of Communication*. 57(1), p.163-173.
- EVANS, Matt. (2010). "Framing International Conflicts: Media Coverage of Fighting in the Middle East". *International Journal of Media & Cultural Politics*, 6(2), p.209-233.
- FELDMAN, Lauren ve HART, P. Sol (2018). "Broadening Exposure to Climate Change News? How Framing and Political Orientation Interact to Influence Selective Exposure". *Journal of Communication*, 68(3), p.503-524.
- FRANKEL, Mark S. (1989) "Professional Codes: Why, How, and with What Impact?". *Journal of Business Ethics*, 8: p.109-115,
- GALTUNG, Johan ve Ruge, Mari H. (1965). "The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba And Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers". *Journal of Peace Research*, 2(1), p.64-90.
- GALTUNG, Johan (1998). *Kulturelle Gewalt. In Frieden mit friedlichen Mitteln* (pp. 341-366). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- GAMSON, William. A. (1992). *Talking Politics*. Cambridge university press.
- GAMSON, William A. (1995). *Constructing social protest, (içinde) Social Movements and Culture*,(ed) H. Johnson, - B. Klandermans, Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- GAMSON, William A. ve Meyer, David S. (1996). *Framing Political Opportunity. (içinde), Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*, (ed) McAdam Doug, John D. McCarthy; and Mayer Zald New York: Cambridge University Press.
- GAVILÁN, María T. N. (2011). "Framing the news: from political conflict to peace. How the Framing Theory and Political Context Model Can Enhance The

- Peace Journalism Model”. *Journal of Latin American Communication Research*, 1(2), p.48-61.
- GEE, James P. (1999). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*. London, UK: Routledge.
- GITLIN, Todd (1980). *The Whole World Is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. University of California Press, Berkeley.
- GOFFMAN, Ervin. (1974). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- GRAHAM, Jesse - HAIDT, Jonathan ve NOSEK, Brian. A. (2009). “Liberals and Conservatives Rely on Different Sets of Moral Foundations”. *Journal of Personality and Social Psychology* 96(5): p.1029-1046.
- GWYN, Richard (1999). ‘Killer Bugs’, ‘Silly Buggers’ and ‘Politically Correct Pals’: Competing Discourses in Health Scare Reporting. *Health*, 3(3), p.335-346.
- HACKETT, Robert A. ve ZHAO, Yuezhi. (1994). Challenging a master narrative: Peace protest and opinion/editorial discourse in the US press during the Gulf War. *Discourse & Society*, 5(4), p.509-541.
- HAFEZ, Kai (2002). J’ournalism Ethics Revisited: A Comparison of Ethics Codes in Europe, North Africa, the Middle East, and Muslim Asia”. *Political Communication*, 19(2), p.225-250.
- HAIDT, Jonathan ve JOSEPH, Craig (2004). Intuitive Ethics: How Innately Prepared Intuitions Generate Culturally Variable Virtues. *Daedalus*, 133(4): p.55-66.
- HARMON, Mark ve MUENCHEN, Robert (2009). Semantic Framing in the Build-up to the Iraq War: Fox v. CNN and other US Broadcast News Programs. *ETC: A Review of General Semantics*, p.12-26.
- HUNTINGTON, Samuel P. (1993). The Clash of Civilizations? *Foreign Affairs*, Summer, 3-27
- IGGERS, Jeremy (2018). *Good News, Bad News: Journalism Ethics and the Public Interest*. Routledge.

IYENGAR, Shanto (1990). “The Accessibility Bias in Politics: Television News and Public Opinion”. *International Journal of Public Opinion Research*, 2(1), 1-15.

IYENGAR, Shanto (1991) *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues*, The University of Chicago Press, Chicago, USA

IYENGAR, Shanto ve SIMON, Adam (1993). “News Coverage of the Gulf Crisis and Public Opinion: A Study of Agenda-setting, Priming, and Framing”. *Communication research*, 20(3), p.365-383.

KASHIMA, Yoshihisa – PERFORNS, Andrew – FERDINAND, Vanessa ve PATTENDEN, Elle. (2021). “Ideology, Communication and Polarization”, *Philosophical Transactions B*. p.1-8

KIDD, Jenny. (2011). “Are New Media Democratic?2. *Cultural Policy, Criticism and Management Research*, 5: p.91-109.

KWAK, Haewoon – AN, Jisun – JING, Elise – AHN Yong Y. (2021). *FrameAxis: Characterizing Microframe Bias and Intensity with Word Embedding*. *Computation and Language, PeerJ CS*, p.1-20

LAKOFF, George (2004). *Don’t Think of an Elephant: Progressive Values and the Framing Wars—a progressive guide to action*. White River Junction, VT: Chelsea Green Publishing.

LAMBETH, Edmund B.- CHRISTIANS, Clifford G. - FLEMING, Kenneth ve Lee, Seow T. (2004). *Media Ethics Teaching in Century 21: Progress, Problems, and Challenges*. *Journalism & Mass Communication Educator*, 59(3), 239-358.

LEBARON, Michelle and PILLAY, Venashri (2006). *Conflict, Culture, and Images of Change*. *Conflict Across Cultures: A Unique Experience of Bridging Differences*, 11-24.

LEE, Seow T. and MASLOG, Crispin C. (2005). “War or Peace Journalism? Asian Newspaper Coverage of Conflicts”. *Journal of communication*, 55(2), p.311-329.

- LOFSTEDT, Ragnar (2003). “Risk Communication: Pitfalls And Promises”. *European Review*, 11(3), p.417-435.
- MILLER, Paul M. and FAGLEY, N. S. (1991). “The Effects of Framing, Problem Variations, and Providing Rationale on Choice”. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17: p.517–522.
- PAN, Zhongdang – Kosicki, Gerald. M. (2001). “Framing as a Strategic Action in Public Deliberation”.(içinde) *Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of The Social World*. (Ed.) S.D. Reese, O. H. Gandy, A. E. Grant. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. (35-65)
- PARISI, Peter. (1997). “Toward A “Philosophy Of Framing”: News Narratives For Public Journalism”. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 74(4), p.673-686.
- PIETRAß, Manuela (2009). “Digital Literacy as “Framing”: Suggestions for an Interactive Approach Based on E. Goffman’s Frame Theory”. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 4(03-04), p.131-142.
- REINEMANN, Carsten - STANYER, James- SCHERR, Sebastian and LEGNANTE, Guido (2012). “Hard and Soft News: A Review of Concepts, Operationalizations and Key Findings”. *Journalism*, 13(2), p.221-239.
- ROBERTS, J. (2019). “The Erosion of Ethics: From Citizen Journalism to Social Media”. *Journal of Information, Communication and Ethics in Society*. 17(4), p.409- 421
- ROHLINGER, Deana. A. (2002). *Framing The Abortion Debate: Organizational Resources, Media Strategies, and Movement-Countermovement Dynamics*. *Sociological Quarterly*, 43(4), p.479-507.
- ROHLINGER, Deana A.- KAIL, Ben- TAYLOR, Miles ve CONN, Sarrah (2012). *Outside the Mainstream: Social Movement Organization Media Coverage in Mainstream and Partisan News Outlets*. *Media, Movements, and Political Change*. 33, p.51–80
- RUDE, George (1980). *Ideology and Popular Protest*. New York: Pantheon

SCHEUFELE, Dietram A. (1999). "Framing As a Theory of Media Effects". Journal of Communication, 49(1): p.103-122.

SEALE, Clive (2001). Sporting Cancer: Struggle Language in News Reports of People with Cancer. Sociology of Health & Illness, 23(3), p.308-329.

SNOW, David A. ve Benford, Robert D. (2000). Clarifying the Relationship between Framing and Ideology in the Study of Social Movements: A Comment on Oliver and Johnston. Mobilization 5(1).

WARD, Stephan. J. (2010). Global journalism ethics. McGill-Queen's Press-MQUP.

WALUCHOW, J.Wil (2003) The Dimensions of Ethics: An Introduction to Ethical Theory, Broadway Press.

WOLSKO, Christopher - ARICEAGA, Hector ve SEIDEN, Jesse (2016). Red, white, and blue enough to be green: Effects of moral framing on climate change attitudes and conservation behaviors. Journal of Experimental Social Psychology, 65, p.7-19.

Yazarların çalışmaya katkı oranları eşittir.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.